

PLEJEBOLIGER FOR PERSONER MED DEMENS – INDLEDENDE SPØRGSMÅL

Lone Sigbrand
Annette Bredmose
Inge Mette Kirkeby
Nanet Mathiasen
Philip Henrik Jensen

SBi-anvisning 259, 2. udgave
Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet København
2019

TITEL	Plejeboliger for personer med demens – indledende spørgsmål
SERIETITEL	SBi-anvisning 259
FORMAT	E-bog
UDGAVE	2. udgave
UDGIVELSEÅR	2019
UDGIVET DIGITALT	Marts 2019
FORFATTER	Lone Sigbrand, Annette Bredmose, Inge Mette Kirkeby, Nanet Mathiasen, Philip Henrik Jensen
REDAKTION	Maja Skovgaard
SPROG	Dansk
SIDETAL	80
LITTERATURHENVISNINGER	Side 78
EMNEORD	Tilgængelighed, universelt design, demens, demenssygdom, plejebolig, plejecenter
ISBN	978-87-563-1913-3
LAYOUT	Finn Gattmann
TEGNINGER	Sofie Frederiksen
OMSLAGSILLUSTRATION	Michael Ulf Bech
UDGIVER	Statens Byggeforskningsinstitut (SBI), Aalborg Universitet A.C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV E-post sbi@sbi.aau.dk www.sbi.dk

Der gøres opmærksom på, at denne publikation er omfattet af ophavsretsloven

INDHOLD

FORORD	7
INDLEDNING	8
Læsevejledning	8
Demenssygdomme	9
Lovgivningsmæssige rammer	10
1 PLANLÆGNING	12
1.1 Placering og disponering	12
2 PLEJECENTRETS OMGIVELSER	18
2.1 Fælles adgangsarealer og stier	18
2.2 Fælles udearealer	20
3 PLEJECENTRETS INDRETNING	26
3.1 Generelle anbefalinger til plads	26
3.2 Indgange og adgangsveje	28
3.3 Gulve, vægge og lofter	31
3.4 Døre	33
3.5 Vinduer	34
3.6 Farver	36
4 PLEJECENTRETS FÆLLESFACILITETER	38
4.1 Faciliteter for beboere og borgere	38
4.2 Servicefaciliteter	41
5 BOLIGGRUPPEN	44
5.1 Hjemlighed	44
5.2 Opholds- og spisestue	46
5.3 Køkken	48
5.4 Øvrige fællesrum	51

6 DEN ENKELTE BOLIG	54
6.1 Overordnet disponering	54
6.2 Boligens indretning	56
6.3 Badeværelse	58
6.4 Privat uderum	61
7 INDEKLIMA	64
7.1 Lyd	64
7.2 Dagslys	66
7.3 Elektrisk belysning	67
7.4 Luft	70
7.5 Temperatur	71
8 INSTALLATIONER	74
8.1 Tekniske installationer	74
LITTERATUR	78

FORORD

Kun et fåtal af de eksisterende plejeboliger er indrettet, så de tilgodeser behov hos personer med demens. Men med det stigende antal af personer med demenssygdomme er der behov for langt flere (Kähler, 2014).

Denne anvisning samler og fremhæver de vigtigste forhold med hensyn til at skabe plejeboliger med gode fysiske rammer for personer med demenssygdomme, så det fremmer disse beboeres trivsel og livskvalitet.

Anbefalingerne i anvisningen er baseret på national og international forsknings- og erfaringsbaseret viden. Forskningen underbygger i vid udstrækning den omfattende erfaringsbaserede viden, praktikere som medarbejdere på plejecentre og rådgivere har opbygget gennem års arbejde inden for området. Målgruppen er primært byggeriets professionelle parter.

Anvisningen uddybes med supplerende anbefalinger samt eksempler fra udførte byggerier i SBI-anvisning 263, *Plejeboliger for personer med demens – detaljer og eksempler* (Sigbrand et al., 2019).

Udarbejdelsen af anvisningen er finansieret af Satspuljeaftalen 2015.

Der er knyttet en følgegruppe til projektet, som undervejs i processen har givet værdifulde input og sparring til forfatterne. SBI takker følgegruppen, som består af:

- Søren Buggeskov, Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet
- Claus Cornelius, FOA
- Ane Eckerman, Alzheimerforeningen
- Lars Hetland, Rubow arkitekter
- Mary-Ann Knudstrup, Aalborg Universitet / Arkitektur og Design
- Søren Svane Kristensen, Sundheds- og Ældreministeriet
- Margrethe Kähler, Ældre Sagen
- Karen Marie Myrndorff, Kommunernes Landsforening (KL)
- Charlotte Rugh, demenskoordinator, senior center Bakkegården
- Kirsten Ryssing, DemensKoordinatorer i Danmark (DKDK)
- Karen Tannebæk, Nationalt Videnscenter for Demens.

Anvisningen er i 2. udgave opdateret i forhold til nyeste lovgivning og SBI-anvisning 272, *Anvisning om Bygningsreglement 2018* (de Place Hansen (red.), 2018) samt med henvisninger til uddybende information i SBI-anvisning 263, *Plejeboliger for personer med demens – detaljer og eksempler* (Sigbrand et al., 2019).

Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet København
Afdelingen for By, Bolig og Ejendom

Hans Thor Andersen
Forskningschef

INDLEDNING

Middellevealderen er stigende, og deraf er der en voksende andel af ældre personer i befolkningen. Derfor forventes også en betydelig vækst i antallet af personer med demenssygdomme i de kommende årtier. Det øger behovet for plejeboliger, der ikke kun er egnede til personer med fysiske funktionsnedsættelser, men også er egnede for beboere med demens.

Denne anvisning fokuserer på indretning af plejeboliger for personer med demenssygdomme. Anvisningen kommer med en række anbefalinger, der supplerer de krav og anbefalinger, der ellers stilles til en plejebolig. Disse supplerende anbefalinger retter sig mod dementes trivsel og deres mulighed for at klare dagligdagen og orientere sig i egne omgivelser.

Forskningsresultater peger på tre overordnede tiltag i de fysiske omgivelser, der kan øge velbefindendet hos personer med demenssygdomme og medvirke til at mindske urolig og aggressiv adfærd, depression og deraf følgende medicinforbrug:

- at bygge små overskuelige, genkendelige og skærmede miljøer, hvor personen med demens lettere kan orientere sig
- at skabe rige, men samtidig afpassede, sanseoplevelser ved hjælp af lys, lyd, farver, dufte og materialer
- at sikre gode muligheder for at komme udendørs og i kontakt med dags- og sollys, naturen, planter, vind og vejr (van Liempd et al., 2010).

Med hensyn til det første punkt er der en væsentlig forskel mellem personer med demens og andre beboeres behov for, om et plejecenter opdeles i adskilte, mindre miljøer eller er et mere åbent miljø.

Med hensyn til det andet og tredje punkt er der tale om almene arkitektoniske kvaliteter, der også kan være attraktive for andre beboere i et plejecenter og dermed vil imødekomme en bredt sammensat beboergruppe.

Læsevejledning

Denne anvisning har særligt fokus på indretning af plejeboliger for personer med demenssygdomme. Grundlæggende krav til nødvendig mindsteplads for personer med fysisk plejebæhov er medtaget under indretningen af de forskellige rum.

I det efterfølgende afsnit beskrives kort hovedtyperne af demenssygdomme og det lovmæssige udgangspunkt for plejeboliger. Herefter følger anbefalinger

til plejecentrets, boliggruppens og den private boligs udformning, alle opbygget som en række illustrerede spørgsmål med begrundelse og eventuel henvisning til yderligere uddybning af emnet. Bagerst er oversigt over anvendt litteratur.

Anvisningen omfatter de overordnede spørgsmål, der har betydning for de indledende faser i et ombygnings- eller nybygningsprojekt. Spørgsmålene kan anvendes til at afdække muligheder i et eksisterende byggeri og til at afklare kvaliteten i og ønsker til et nyt byggeprojekt. Bagerst i anvisningen finder du en A3-plakat, som giver et overblik over alle anvisningens spørgsmål på én enkelt side. Du kan downloade og printe plakaten fra www.sbi.dk/259, hvis du får brug for flere eksemplarer.

Anbefalingerne i anvisningen tager overvejende hensyn til den brede gruppe af personer med demenssygdomme. Nogle personer med demens har særlige behov og har brug for yderligere forenklede omgivelser med mindre tæt socialt fællesskab end det, denne anvisning lægger op til.

For uddybet viden om baggrunden for anbefalingerne i nærværende anvisning henvises til SBI-anvisning 263, *Plejeboliger for personer med demens – detaljer og eksempler* (Sigbrand et al., 2019). SBI-anvisning 263 beskriver, hvad demenssygdomme indebærer, og uddyber forhold om hjemlighed og atmosfære, lysets betydning, at finde vej og kontakten til naturen, som er særligt betydningsfulde for trivsel for personer med demens. SBI-anvisning 263 indeholder desuden en lang række illustrationer af løsningsmuligheder samt fotos, der viser eksempler på løsninger fra eksisterende plejecentre og -boliger.

Demenssygdomme

Begrebet demens dækker over en række sygdomme i hjernen, der vedvarende svækker de mentale funktioner. Demens betyder 'væk fra sindet' og beskriver den forandring, der sker for personer med en demensdiagnose. Personligheden forandres, og dermed forandres også personens handlinger og reaktioner. Hukommelse, orienteringsevne, sproglige færdigheder, evne til at tænke og handle i sammenhænge ændres og kan give reaktioner som frustration, ængstelse, forvirring og vrede, der kan komme til udtryk som verbale eller fysisk udfarende reaktioner.

Mange personer med demenssygdom udvikler psykiatriske sygdomstegn som vrangforestillinger, hallucinationer, manier eller paranoide forestillinger. Sygdomsbilledet er komplekst, og der er stor forskel på, hvordan den enkeltes demenssygdom udvikler sig, men fælles for dem er, at personer med demens har behov for at være i et miljø, der er bygget og indrettet til dem ud fra netop deres behov for, og evne til at navigere og genkende og til at blive beskæftiget og inspireret. Alle forandringer er varige og vil udvikle sig over tid, så personen bliver mere og mere plejeafhængig.

Medicinsk behandling kan i startfasen nogle gange dæmpe de symptomer, sygdommene medfører, men gode fysiske rammer kan også medvirke til at mindske symptomerne, særligt de adfærdsmæssige, og støtte personer med demens til at klare sig selv bedst muligt og få bedre livskvalitet.

Der findes omkring 200 demenssygdomme, hvoraf Alzheimers sygdom er den hyppigst forekommende. Demens kan opdeles i tre grader:

- Let demens med let nedsat funktionsevne. Mange lever en stort set uafhængig tilværelse, hvor kun mere komplekse opgaver kan volde problemer.
- Moderat demens med betydelig nedsat funktionsevne, hvor personen er afhængig af hjælp i hverdagen fra partner eller kommunale ordninger.
- Svær demens, hvor personen er helt afhængig af hjælp fra andre, og hvor overvågning døgnet rundt er nødvendig. Personer med svær demens vil ofte skulle bo i en plejebolig.

Fordelingen af de tre grader af symptomer på demens varierer med alderen. Ifølge internationale undersøgelser udgør personer med moderat og svær demens ca. 45 % af alle demenstilfælde på tværs af aldersgrupperne (Nationalt Videnscenter for Demens, 2019).

Læs mere om demenssygdomme i SBI-anvisninger 263, *Plejeboliger for personer med demens – detaljer og eksempler, 1 Demens* (Sigbrand et al., 2019).

Lovgivningsmæssige rammer

Kravene og anbefalingerne i denne anvisning følger nuværende love og bekendtgørelser med de begrænsninger og muligheder, de kan medføre:

- Byggeloven (LBK nr. 1178, 2016)
- Bygningsreglement 2018 (BR18) (BEK nr. 1615, 2017) med ændringsbekendtgørelse (BEK nr. 606, 2018)
- Almenboligloven (LBK nr. 1116, 2017)
- Arbejds miljøloven (LBK nr. 1084, 2017)
- Bekendtgørelse om faste arbejdssteders indretning (BEK nr. 96, 2001)
- Fripnejeboligloven (BEK nr. 1162, 2017)
- Fødevarerloven (BEK nr. 999, 2018)
- Serviceloven (LBK nr. 1114, 2018)
- Lejeloven (LBK nr. 227, 2016)
- Boligstøtteloven (LBK nr. 48, 2019)

For uddybet gennemgang af de lovgivningsmæssige rammer, der er relevante for plejeboliger, se SBI-anvisninger 263, *Plejeboliger for personer med demens – detaljer og eksempler, 2 Lovgivning* (Sigbrand et al., 2019).